

Ennallistaminen ja jälkikäyttö

Timo Yrjänä ja Paula Alho
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
27.1.2023

Pohjois-Pohjanmaan JTF-siirtymäsuunnitelma

Toimenpide 9. Koskee ennallistamista ja jälkikäyttöä

Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistaminen, jälkikäyttö sekä selvitykset ja pilotoinnit niiden ennallistamisen ja jälkikäytön edellytyksistä ja mahdollisuuksista

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Kuka voi hakea/olla tuensaaja?

Kunnat, kuntayhtymät, kehitysyhtiöt ja muut julkiset organisaatiot, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, pk-yritykset, yhdistykset ja säätiöt.

Tausta:

- Laki alueiden kehittämisen ja Euroopan Unionin alue- ja rakennepolitiikan rahoittamisesta ns. **Rahoituslaki 7 §**
 - Tuen saajaa koskevat edellytykset: Tukea voidaan myöntää **julkisoikeudelliselle yhteisölle ja yksityisoikeudelliselle oikeushenkilölle**. <= tämä sulkee pois luonnolliset henkilöt eli yksityiset henkilöt maanomistajana ja yksityisen elinkeinon harjoittajan ("toiminimiyrittäjän")
 - Yrityskohtaiset kehittämistoimet mahdollisia De-minimis huomioiden
 - Yhden tai useamman toimijan yhteishankkeet (ns. ryhmähankkeet) mahdollisia

Suuryritykset eivät (tämän hetkisen tiedon mukaan) voi olla ainoana hakijana, mutta osittaisena hyödynsaajana kylläkin?

Suuryritys: henkilöstön määrä on vähintään 250 henkilöä, ja liikevaihto ylittää 50 M€ tai jonka taseen loppusumma ylittää 43 miljoonaa euroa.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tuen määrä/tuki %

Rahoituslain mukaan **maksimi** tuki% on **80 % kehittämistoimenpiteiden** ja **70 % investointien** osalta. Investoinneissa huomioitava **DNSH-periaate** eli:

Investoinnit eivät saa aiheuttaa merkittävää haittaa:

- ilmastonmuutoksen hillinnälle tai sopeutumiselle,
 - vesivarojen ja merten kestäväälle käytölle ja suojelulle,
 - kiertotaloudelle,
 - ympäristön pilaantumisen ehkäisemiselle ja vähentämiselle tai
 - Ekosysteemeille ja biologiselle monimuotoisuudelle
- Ennallistamista ei tässä katsota investoinniksi, varsinaiset rakenteet ja maanhankinta katsotaan.

Maakunnan JTF-suunnitelma määrittää pinta-alatavoitteet ja rahoituksen raamit sekä sisältää esimerkkejä toimenpiteistä

Toimenpide 9. Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistaminen, jälkikäyttö sekä selvitykset ja pilotoinnit niiden ennallistamisen ja jälkikäytön edellytyksistä ja mahdollisuuksista

- Indikatiivinen kehys **n. 5 %** JTF-rahoituksesta => **4,8 M€** ja
- **2 500 ha kunnostettu ja jälkikäytössä** (indikaattori; tuen piiriin kuuluvan kunnostetun ja jälkikäyttöön otetun maaperän pinta-ala (ha), josta
- **2 000 ha ennallistettu** (indikaattori; turvetuotannosta vapautuneen, ennallistetun alueen pinta-ala (ha))
 - Käytössä olevia turvetuotantoalueita n. 10 000 ha

Luettelo JTF-ohjelmaan soveltuvista turvetuotantoalueista Pohjois-Pohjanmaalla valmistumassa – ohessa OTE siitä (Tilanne elää koko ajan, ei kattava)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Tuotantoalueen nimi	Luvanhaltija	Kunta	pinta-ala	Viimeinen	Vesistöalue	Purkureitti	Ojitus	Tuot
2				ha	tuotantovuosi				aloit
3	Ämmänsuo	Turveruukki	Pudasjärvi	53	2017	61.421	Jänisoja-Siuruanjoki	1979-1980	1
4	Tuppuraneva	Kanteleen Voima Oy	Sievi	78	2017	53.098	Lähteenoja-Petäjäoja-Petäistö-Vääräjoki.	1980	1
5	Koutuansuo	Neova	Oulu	76	2017	61.126	Pohjois-Koutuanoja-Iijoki		1
6	Miehonsuo II	Turveruukki	Oulu	108	2017	59.144	Miehonoja-Pilpaoja-Sanginjoki-Oulujoki	1988	1
7	Palaneva	Hämäläinen	Raahe	26	2017	54.077	Vihanninjoki-Piipsanjoki-Pyhäjoki		2
8	Susiojanlatvasuo	Neova	li	28	2017	63.017	Susioja-Kuivajoki	1986	1
9	Hulikkasuo	Rasepi	Kuusamo	44	2018	61.37	Kontiopuro-Hietajoki/Hietajoki (Kurjenjoki-Pikku-Kero-Keski-Kero-Iso-Kero-Irnijärvi-Irninjoki)	1987-1989	1
10	Kortesuo	Neova		110	2018	61.137	Syväoja-Iijoki	1990	1
11	Jyletneva	Neova	Siikalatva	80	2018	57.069	Naarastenoja-Lamujoki-Siikajoki	1980-1981	1
12	Siloneva	Neova	Kärsämäki	101	2018	54.084	Silo-oja/Juurusoja-Kärsämäenjoki-Pyhäjoki	1979, 1996	1
13	Jouttisenneva	Neova	Haapajärvi	420	2018	53.083	Mustapuro-Kuonanjärvi/Lamiinoja-Välöja-Kuonanjoki/Ahveroinen-Lamminoja-Välöja-Kuona	1973	1
14	Haaponeva	Neova	Haapavesi	439	2018	54.022, 54.0	Humaloja-Pyhäjoki; Lylyoja-Pyhäjoki	1978-81	1
15	Porkanneva	Neova	Kärsämäki	40	2018	54.085	Vuohtojoki-Kärsämäenjoki		2
16	Niskansuo	Neova	Vaala	232	2018	59.25, 59.26	Kutujoki, Naamanjoki-Oulujoki		
17	Kivineva (Kärsämäki)	Neova	Kärsämäki	90	2018	54.037	Luonuanoja-Pyhäjoki.	2007-08	2
18	Iso-Lamminneva	Neova	Kärsämäki	36	2018	54.041	Venetoja-Pyhäjoki.	2010	2
19	Tunturisuo	Neova	Utajärvi	65	2018	59.163	Tunturioja-Poikajoki-Oulujoki		2
20	Kääpäsuo	Turveruukki	Pudasjärvi	162	2018	61.483	Kääpöja-Harakankaanlampi-Hopiaoja-Mertajärvi-Siuruanjoki	1980	1
21	Rautamullansuo	Neova	Reisjärvi	67	2019	53.094	Pirttipuro-Pirttijärvi- Pirttijoki- Vääräjoki	1985	1
22	Piipsanneva (osa)	Neova	Haapavesi	321	2019	57.068	Vätelöisenoja-Pasko-oja-Lamuj(L18)/Ristisenoja-Lamujoki-Siikajoki(L20-21)	1977 alkaen	1
23	Piipsanneva (osa)	Neova	Haapavesi	1622	2019	54.034	Sepänoja,Pitkäperänoja,Kotaoja-Piipsanoja-Pyhäjoki	1973	1
24	Puutionneva	Neova	Haapavesi	201	2019	54.028	Puutionoja-Mäyränoja-Pyhäjoki	1978	1
25	Itäsuo	Neova	Utajärvi	149	2019	59.231	Utosjoki-Oulujoki		1
26	Sivakkasuo	Neova	Pudasjärvi	157	2019	61.482, 61.4	(Vengasoja)-Mertajoki-Siuruanjoki	1980-1982	1
27	Kapustasuo	Turveruukki	Utajärvi	84	2019	59.252	Naamanjoki-Utosjoki-Oulujoki	88-89	1
28	Lehdonsuo	Neova	Kuusamo	120	2019	61.321	Vuonnaoja-Irninjärvi-Iijoki	1994	1
29	Navettarimni	Neova	Vaala, Siikalatva	227	2019	57.048	Kotioja-Venenoja-Neittävännioki	1977-79	1

Taul1

Yleisesti, mitä toimenpiteitä voidaan rahoittaa?

Ennallistamisen päätavoite

” JTF-toimin ennallistetaan turvetuotantoalueita, jonka ansiosta tuotantoalueiden **päästöt vähenevät** ja ennallistetut **alueet muuttuvat hiilinieluksi**. Samalla luonnon **monimuotoisuus paranee** ja haitalliset **vesistövalumat vähenevät** ennallistetuilla alueilla merkittävästi. ”

Huomioidaan saastuttaja maksaa–periaate. Suomen ympäristönsuojelulain mukaan turvetuotanto tarvitsee luvan, mutta siihen ei sisälly ennallistamisvelvoitetta eikä jatkokäyttö. **Tuottaja vastaa lupavelvoitteiden mukaisista jälkihoitotoimista. Nämä eivät ole JTF-rahoituksella rahoitettavia jatkokäyttömuotoja**

Mitä toimenpiteitä voidaan rahoittaa?

Pohjois-Pohjanmaan siirtymäsuunnitelmassa ENNALLISTAMINEN JA JÄLKIKÄYTTÖ

- **Ennallistaminen: Tuetaan** turvetuotantoalueiden **ennallistamista vettämällä**, jolloin palautuminen kohti luonnontilaa nopeutuu, vesistöpäästöt vähenevät ja alueet muuttuvat hiilinieluiksi.
- **Jälkikäyttö: Tuetaan** turvetuotantoalueiden **uusien käyttömahdollisuuksien edistämistä** mm. **tuuli- ja aurinkoenergian** tuotantoalueina ja **virkistysalueina (ekoturismi)**. Tuetaan turvetuotantoalueiden hallitun **jälkikäytön kehittämistä sekä turvemaiden päästöjen vähentämistä**.
- Tutkimus- ja selvityshankkeita hyödynnetään olosuhteisiin parhaiten soveltuvien toimenpiteiden kartoittamiseksi sekä uusien mallihankkeiden löytämiseksi ja edistämiseksi. Ennallistaminen ja jälkikäyttö tehdään analyysien perusteella mahdollisimman ilmastoystävällisillä menetelmillä. Toimenpiteillä tulee olla kasvihuonepäästöjä vähentäviä tai ekosysteemien ja vesistöjen tilaa parantavia vaikutuksia.
- **Tuetaan** ennallistamisen **ympäristövaikutusten selvittämistä sekä menetelmien ja ratkaisujen kehittämistä turvetuotannon ja -soiden** kasvihuonekaasupäästöjen sekä vesistövaikutuksien pienentämiseksi. Kehitetään kestävyyttä lisääviä tuotantomenetelmiä. **Kehitetään maaperän happamuuden hallintaa alueiden jälkikäytössä.**
- **Tuetaan yhteistyötä** yrittäjien, maanomistajien ja tutkimuslaitosten kesken, kenttäkokeiluja ja tuetaan pilottikohteita sekä koulutusta alueiden kunnostamiseen ja jälkitoimiin.

Yllä olevat esimerkkejä POP suunnitelmasta. Myös muiden alueiden siirtymäsuunnitelmassa vastaavan toimenpiteen avauksia voidaan toteuttaa.

Tilanne turvetuotannon vähentyessä nopeasti

- Kun turvetta jää avatulle kentälle, aiheutuu ilmasto- ja vesistö päästöjä turpeen hajotessa. Mikäli ennallistamistoimia ei tehdä, päästöt pysyvät pitkään korkeana.
- Turvetuotanto on loppumassa hyvin nopealla aikataululla, eikä ole paljon tutkimustietoa, miten ennallistaminen pitäisi tavoitteiden saavuttamiseksi tehdä ja mitkä olisivat parhaat jälkikäyttömuodot. Tarvitaan tutkimusta ja kokeiluja.
- **Jälkihoito** vähentää päästöjä jonkin verran
 - Turvetuottaja huolehtii vesienkäsittelystä **lupamääräystensä mukaisesti** tuotannon jälkeisessä jälkihoitovaiheessa yleensä siihen asti, kunnes alue kasvittuu tai ollaan uudessa maankäytössä. Tuhkalannoitus yleinen toimi jälkihoitovaiheessa kasvittumisen edistämiseksi.
- **Jälkikäyttö**
 - Yleisimmät jälkikäyttömuodot metsätalous ja peltokäyttö
 - Peltokäytössä päästöt voivat kasvaa.
 - Turvesoita poistunut 156, kosteikkoja tehty 22
 - Kattaa yleensä vain pienen osan tuotantoalueessa
 - Tehty yleensä ottamalla pumpput pois ja tekemällä pato laskuojaan, lisävesiä ei usein ole johdettu, eikä ojia ei ole laajemmin tukittu.

Ennallistaminen ja jälkikäyttö - määrittelyä

Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistaminen, jälkikäyttö sekä selvitykset ja pilotoinnit niiden edellytyksistä ja mahdollisuuksista

- PP:n suunnitelma: tuetaan **ennallistamista vettämällä**, ennallistamisen tarkempi määrittelyä hiotaan
 - Tavoitteena **saada alulle kehitys, jossa palautuminen kohti luonnontilaa alkaa**, vesistöpäästöt vähenevät ja alueet alkavat muuttua hiilinieluiksi.
 - Koko entistä turvetuotantoaluetta ei yleensä voi muuttaa kosteikoksi, aiheuttamatta haittaa ympäröivälle maankäytölle >
 - **Vyöhykeajattelu**: alimmissa osissa kosteikko (myöhemmin rimpi) - rimprien ympärillä suokasvillisuus vyöhyke – ylimmillä osilla metsää
 - Lisävesiä yleensä tarvitaan yläpuolilta metsäojitusalueilta (luontaisen valuma-alueen palauttaminen, ojavesien puhdistaminen)
 - Ennallistavan alueen **maanhankintaa** voidaan tukea yleishyödyllisiä tarkoituksia varten.
- Tuetaan hallitun **jälkikäytön kehittämistä** ja päästöjen vähentämistä
 - Tuulivoima, aurinkovoima, ekoturismi (=luontomatkailu?)
 - Kosteikkoviljely, kuivikkeet, bioenergia – jos ei lisää päästöjä
 - Metsitystä ei JTF:stä lähtökohtaisesti tueta, peltokäyttö voi lisätä päästöjä
- **T&K toiminta**, kenttäkokeet, pilotit, kokeilut
- **Seurannat**: päästövähennysten todentaminen, ennallistamismenetelmien ja jälkikäyttömuotojen vaikutukset

Haasteita ja mahdollisuuksia?

1. Ennallistaminen ja jatkokäyttö

Maanomistus/hakija: Suurin osa maanomistajista on yksityisiä henkilöitä, jotka eivät voi saada suoraa tukea JTF:stä. Suuryritykset eivät myöskään voi –ainakaan yksinään– saada tukea.

Ennallistamis- ja jatkokäyttöintressejä voi olla muilla taholla (kunnat, metsästysseurat, yhdistykset, MH, säätiöt, PK-yritykset jne.).

Maanhankintaan on mahdollista saada tukea.

Jos ulkopuolinen toimija ennallistaa turvesuon, maanomistajien kanssa oltava pitkäkestoinen sopimus, jolla varmistetaan investoinnin pysyvyys.

Tekijät ja osaaminen/kokemus (kohteet eroavat metsäojitettujen soiden ennallistamisesta ja turvetuotannon normaaleista jälkitoimista):

Edellyttää kohdekohtaisen suunnitelman, vaatii asiantuntemusta.

⇒Tavoitteena vesistö- ja ilmastovaikutusten pienentäminen, monimuotoisuuden lisääminen

Haasteita ja mahdollisuuksia?

1. Ennallistaminen ja jatkokäyttö

Huom! Jos alue **ennallistetaan suoraan liiketaloudelliseen jatkokäyttöön**, tulee huomioida **DM** (Vähämerkityksellinen tuki (De-minimis) => DM rajaa pk-yritysten ja julkisten liiketaloudellistatoimintaa harjoittavien tahojen tukimäärän (enint. yht. 200 000 €/3 viimeisintä verovuotta).

DM ei koske ennallistamista yleishyödylliseen toimintaan.

Haasteita ja mahdollisuuksia?

2 Ennallistaminen ja jatkokäyttö TKI-kohteena

Tavoite: selvitetään erilaisten ennallistamistapojen ja jatkokäyttömuotojen ilmasto-, vesistö- ja monimuotoisuus **vaikutuksia, kehitetään menetelmiä ja pilotoidaan;**

Hakijoina TKI-toimijat (tuki myönnetään heille), edellyttäneet **kohdealueen varaamista** tutkimuskäyttöön pitkäaikaisella sopimuksella tms.

⇒kohteet pitkäaikaisseurantaan ja esittely-/ pilottikohteiksi.

Löytyykö julkisista toimijoista (esim. kunnat, MH) tai turvetuottajista tähän halua? Imago/hyvät käytänteet? Entä säätiöt, yhteisöt, yksityiset maanomistajat?

Haasteita ja mahdollisuuksia?

3. Mahdollisuuksia yhdistää erilaisia tavoitteita ja käyttötarkoituksia?

Esim.:

- Ennallistamisen yhteydessä metsäojitusten valumavesien ohjaaminen ennallistettavalle alueelle, edesauttaa suon palautumista, voi puhdistaa ojavesiä
 - Edellyttää hyvää suunnittelua ja selvityksiä alueen ominaispiirteistä; vesitase, toimenpiteiden vaikutus ulkopuoliselle alueelle jne.
- Olemassa olevien reitistöjen, kansallispuistojen / suojelualueiden läheisyydessä olevilla turvetuotantoalueilla luontomatkailun sekä virkistys- ja opetuskäytön edistäminen
 - Esim.ennallistamis- ja jatkokäyttömuotoja esittelevien showcase/pilottien kautta

Lisää haasteita ja mahdollisuuksia?

- Aurinkovoimaselvityksiä voidaan tapauskohtaisesti harkiten tukea yhtenä jälkikäyttömuotona, ei varsinaista investointia. JTF ei tässä ensisijainen, esim. EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) ja JTF:n pilarien II ja III sopivat paremmin, ei päällekkäistä rahoitusta.
- Sama kuvio koskee metsitystä, metsitystuki ensisijainen
- Voiko ennallistaa entistä tuotantoaluetta, jos sillä on **lupa** ja siellä ei ole tehty muuta kuin vanha metsäojitus?- Tapauskohtainen harkinta, jos on ylitarjontaa, niin jää 2-kategoriaan.
- Masterplan usealle suolle mahdollinen, jossa julkinen omistaja ja **mukana on ennallistamista**, jälkikäyttöä, opetuskäyttöä...
- Pitkä suunnitteluprosessi ei mahdollinen, koska vuoden -26-loppuun mennessä 70%:a pitäisi olla maksettuna
- Turvetuotannon pilaaman vesistön kunnostus mukana (tapauskohtainen harkinta)

Lisätietoja antavat

Rahoitusyksikkö:

- Paula Alho 0295 037 284, paula.alho@ely-keskus.fi
- Verna Piirainen 0295 039 063, verna.piirainen@ely-keskus.fi
- Ympäristö- ja luonnonvarat vastuualue:
 - Timo Yrjänä 0400 386593, timo.yrjana@ely-keskus.fi
 - Jaana Rintala 0295 038 554, jaana.rintala@ely-keskus.fi

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

KIITOS !